

Գրքին բուն նպատակն ըլլալով ցուցադրել Ուրֆացիին ունեցած քաղաքեան արժանիքը՝ Սահակեան կ'ընդգծէ. «Առաւելապէս այս իրողութիւնն է, որ մեզ մղած է աշխատանքի, որովհետեւ համոզուած ենք, որ երիտասարդութիւնը պահանջ ունի կարգաւոր առաւելապէս այնպիսի էջեր, որոնք կը պատմեն իրենց հայրերու քաղաքիւնն ու սխրագործութիւնները» (Անդ, էջ 12):

Սահակեանի աշխատասիրած այս գործը իր առաջադրած բուն նպատակին հասնելէ վերջ՝ կը բովանդակէ նաեւ Ուրֆա քաղաքի եւ մանաւանդ Հայ-Ուրֆայի մասին պատմական (էջ 17—339), տեղագրական-ազգագրական (էջ 589—709), կրթական եւ կուսակցական (էջ 712—812) նիւթեր, ինչպէս նաեւ 1895ի դէպքերու (էջ 343—431) եւ անոր յաջորդող շրջանի հայ կեանքի (էջ 435—586) եւ գաղթականութեան (էջ 1089—1368) մասին խօսող բաժիններ: Իրրեւ Յաւելուած՝ կցուած է ի վերջոյ Ուրֆայի գաւառաբարբառը, յատուկ բառարանով եւ ժողովրդական առածներով, ասացուածներով, եւ այլն:

Մենք միայն զնահատանք ունինք այսպիսի ազգաշէն աշխատասիրութեանց համար: Վստահ ենք որ Ուրֆայի նոր սերունդները մեծապէս պիտի օգտուին այս աշխատասիրութեան՝ ճանչնալու իրենց նախնիքը եւ պահելու անոր տիրանոյժ յիշատակը իրենց սրտին մէջ անմեռ:

Թերեւս աւելորդ չհամարուի դիտել ապու թէ «Յուշապատում»-ի այս հրատարակութեան առթիւ, բուն նպատակին հասնելու ձգտումին հետ զուգընթաց, կարելի էր գործը իր մնացած բաժիններուն մէջ ալ աւելի մեծ կատարելութեան հասցնել: 1. Փափաքելի էր, օրինակ, պատմական բաժինը լուրջ գիտական ուսումնասիրութեան մը տուեալներով օժտել, գոհ չըլլալով աւանդական կամ անհիմն վարկածներով: Այս բաժինի համար անհրաժեշտ են յայն եւ ասորի աղբիւրները: 2. Հին Հայոց եկեղեցիներու եւ վանքերու մասին նկատի չեն առնուած գեղեցիկ գրութիւններ Արեւելի (1889, թ. 1701, 1789. 1890, թ. 1804—1805, 1892, թ. 2590), Բիւզանդիոնի (1900, թ. 984, 985. 1901, թ. 1574) եւ ուրիշ տեղեկներու: 3. «Ուրֆայի Ազգային կեանքը 1895ի դէպքերու նախօրեակին» ներկայաց-

նելու համար բաւ համարուած է յտաջ բերել մեր յօդուածը՝ «Մշակույթի Ընկերութիւնները եղեսիոյ մէջ» (Յառաջ, 1955, թ. 7463—7467) եւ քանի մը տեղեկներ հայ թերթերէն՝ 1884—1895ի շրջանէն, մինչդեռ մենք գրած էինք (Յառաջ, անդ) թէ «սիրով մեր դոյզն նպաստը կը բերենք՝ մեր հաւաքած նիւթերը տրամադրելով»: Այդ նիւթերն էին 1840—1922ի հայ թերթերու եւ գաւառական գրքերու մէջ գտնուած ա՛յնքան պէսպիսուն գրութիւններ Ուրֆայի Ազգային կեանքի մասին, որոնք սակայն անտես առնուեցան: 4. Գրեթէ բոլորովին զանց առնուած է 1908էն առաջ եղած Ուրֆայի կրթական գործը եւ մասամբ մշակութային կեանքը — դպրոցներ, ընթերցարաններ, լսարաններ, թատրոն, մամուլ: Ուրֆայի դպրոցներու մասին ճոխ նիւթ կայ 1858էն սկսած: 5. Ուրֆայի 1895ի կոտորածներու մասին կային նաեւ Արարատի (1896, էջ 286) եւ Բիւզանդիոնի (1909, թ. 3789) տեղեկատուութիւնները: 6. 1915ի ջարդի եւ ջարդէն վերջի մասին ունէինք հետեւեալները. Ժամանակ (1919, թ. 3446, 3526, 3651), Ժողովուրդի Ձայնը (1921, թ. 985), եւ այլն: 7. Ուրֆայի մէջ 1876—1877ին երկու քերթ հրատարակուած է. մին՝ «Եղեսիա հանդէս» անունով ամսաթերթ մը, երկրորդը՝ «Աղաւնի եղեսիոյ» անունով կիսամսեայ մը. երկուքին խմբագիրն ալ եղած է Կեօֆեան (Փունջ, 1877, թ. 1195): 8. Ի վերջոյ ցաւալի հարկի տակ ենք դիտել տալու թէ այսպիսի հսկայ եւ գեղեցիկ հատորի մը հրատարակութեան բոլորովին անհամապատասխան են իր ամէն մէկ էջին մէջ վխտացող ուղղագրական եւ տպագրական սխալները:

Հ. Ե. ՊՕԳՈՍՅԱՆ

Ն Ո Ր Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

(Ուղարկուած Խմբագրութեանը)

- Պատմական ԲԺ. Թորոս Կ., Գրիտոնեաները եւ արեւմտեան քաղաքակրթիչները: Հատոր Ա.: Հայէպ 1954, 8°, էջ 218: Գինն՝ 2 տոլար: Հասցէ՝ A. Nadjarian, Imprimerie Chiraz, Salibé-Alep (Syrie).
- Պատրիկ Ա., Համայնապատկեր հայ մշակույթի: Գահիրէ, տպ. Սահակ-Մեքրոպ, 1946, 8°, էջ 254: Գինն՝ 65 եգ. դճկ. Ամերիկա՝ 3 տոլար: Հասցէ՝ A. Badrig, 4 Rue Gad-el-Mavla Bey, Rod-el-Farag, Le Caire, Egypte.
- [Պետիկեան Ա. Ա.] Պատմական ակնարկ Աստուածաշունչի թարգմանութեանց վերայ: Նիւ Եորք 1953, 4°, էջ 46:
- Պերսի Արքիւր, Անմեղ զոհը: Մեքրոպ 3 վարագոյրով: Իսթանպուլ, տպ. Յ. Արբազանեան, 1937, 8°, էջ 54: Գինն՝ 50 դր.:
- Պէննէեան Կարապետ Բահանայ, Գրիգոր Խանձեան, Մալաթիոյ տեղագրական եւ ազգագրական աշխատասիրութիւնը: Եւ Ս. Ս. Մալաթիոյ գաւառաբարբառը: Գ. Ս. Ս. Մալաթիոյ գաւառաբարբառը: [Տեղ եւ տարի անձանթ, 1954°:] Հրատարակութեան: Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան:
- Պերպերեան Ծատուր, Սալիմ ճամբան. գրուածներ 1915—1925: Փարիզ 1955, 8°, էջ 168: Գինն՝ 1 տոլար:
- Պրոքթ. Ս. Հ., Փոքրիկ Լորտը. թարգմանեց Ս. Յ. Չանթայեան: Վենետիկ 1954, 8°, էջ 223:
- Պիոս ԺԲ., Առաքելական Նոր Սահմանագրութիւնը: Ծոմապահանութեան մասին: Պէյրութ 1953, էջ 10:
- Պիոս ԺԲ., Երջարեական թուղթ: Ս. Կիւրեղ Աղեքսանդրացիին մահուան 1500ամեակին առթիւ: Վենետիկ, տպ. Ս. Ղազար, 1945, 8°, էջ 32:
- Պուհիգանեան Յովհ., Երիտասարդութիւնը եւ կրօն. Սիրտը: Անթիլիաս [1954], էջ 16:
- Ընտանիքի վերլուծումներ: Պէյրութ, տպ. Կ. Տօնիկեան, 1953, 8°, էջ 152 + 27: Գինն՝ 300 Փր.: [A. Boudjikianian, B. P. 495, Beyrouth, Liban.]
- Տիպար քաղաքացի: Անթիլիաս, 1953, էջ 37:
- Պուրապեան Յ. Գ., Մուսա-Էրան հերոսամարտը: Հայէպ 1954, 8°, էջ 89:
- Պոդոսեան Հ. Եփրեմ վ., Հայ խմբագրութեան: Վիեննա, Միլիթ. տպ., 1953, 8°, էջ 64: Գինն՝ — 75 տոլար:
- Պետրոսեան Յովհ., Հայ գրականութեան իրիւրոգրաֆիա (XIX դարից մինչեւ Հաստատում սովետական կարգերի հաստատումը): Երեւան 1953, 8° մեծ, էջ 18 + 402:

- Ուշտունի Գ., Լուսանցի նօթեր: Իսթանպուլ 1948, 8°, էջ 48:
- Ռուբէն, Հայ յեղափոխականի մը յիշատակները: Ա. հատոր, 8°, էջ 445: Բ. հատոր, 8°, էջ 424: Գ. հատոր, 8°, էջ 459: Դ. հատոր, 8°, էջ 403: Ե. հատոր, 8°, էջ 357: Զ. հատոր, 8°, էջ 451: Է. հատոր, 8°, էջ 432: Լոս Անճէլլես, Գալիֆ. տպ. Հոբերտ, 1952:
- Սագինեան Զօրա, Անցեալը: Թեհրան 1953, 8°, էջ 62:
- Երեւոյթներ: Թեհրան 1953, 8°, էջ 100:
- Տատիս գրագիրը: Թեհրան, տպ. Մոզերն, 1954, էջ 67:
- Սամուէլեան Խ., Հին Հայաստանի Կուլտուրան: Հատոր Բ., Երեւան 1941, 8°, էջ 343: Հատոր Գ., Երեւան 1941, 8°, էջ 360:
- Սայաթ Նովա, սիրոյ եւ արդարութեան երգիչ: Պէյրութ, տպ. Էսփան, 1952, 8°, էջ 84:
- Սարափեան Գեորգ Ա., Պատմութիւն Անթիլիայի Հայոց: Հատոր Ա. եւ Բ.: Լոս Անճէլլես 1953, 8°, էջ 18 + 1088 + 18 + 806:
- Սարեան Գեղամ, Բանաստեղծութիւններ: Երեւան 1954, 8°, էջ 376:
- Սարսէն, Հայրենիք: Երեւան 1944, 12°, էջ 128:
- Սաֆեան, Զօն «Պարսկահայք»-ի հեղինակին: Թեհրան, տպ. Անի, 1955, 8°, էջ 53:
- Սեւակ Ռուբէն, Յրիւ քերթումներ. Կարմիր դիրքը. սիրոյ գերբը. ցրիւ քերթումներ: Երուսաղէմ 1944, 8°, էջ 160:
- Սեւեան Գեղամ Լ., Սեւ ծովը նոյնն է միշտ (Պատմութեան): Պէյրութ 1954, 8°, էջ 254: Գինն՝ 1.50 տոլար: [Մատենաշար «Անի» ամսագիրի, թ. 7:]
- Սէֆերեան Մ. Մ., Հնչակեան մատեն: Գ. պրակ: Պէյրութ 1954, յունար: 8°, էջ 81—109:
- Սիտալ Կ., Հովիւ Ազոն: [Նիւ Եորք] 1954, 8°, էջ 132:
- Սիրվարդ, Փարմազ (Մատթէոս Սարգիսեան): Կեանքն ու գործունէութիւնը: Փրակտէն 1954, էջ 119: Գինն՝ 2 տոլար:
- Սուխիք ձոնաքան, Կուլիվէրի ճանապարհորդութիւնը: Պէյրութ 1952, 8°, էջ 56: [Համագրայինի մանկա-պատանեկան մատենաշար թ. 13:]
- Սրապեան Արամայիս, Ազոյէն վենետիկ: Վենետիկ 1953, 8° մեծ, էջ 263: